

Κυριακή του Παραλύτου: Για την θεραπεία του Αινέα και την ανάσταση της Ταβιθά από τον απόστολο Πέτρο (Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 21 Μαΐου, 2021

Αποστολική περικοπή: Πράξ. 9, 32-42

«Ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδαν (: Καθὼς ὁ Πέτρος περιόδευε σε ὅλα αὐτὰ τα μέρη, κάποια μέρα κατέβηκε καὶ στους Χριστιανούς που κατοικοῦσαν στην Λύδδα)» [Πράξ. 9, 32]. Σαν κάποιος στρατηγός που περιερχόταν τις τάξεις του στρατεύματος **επιθεωρώντας**, ποιο μέρος ήταν συγκροτημένο, ποιο ήταν σε τάξη πορείας, ποιο χρειαζόταν την παρουσία του.

Πρόσεχε ὅτι **αὐτός παντού περιτρέχει, καὶ παντού πρώτος βρίσκεται**. Ὅταν ἐπρόκειτο να ἐκλεγεί ὁ ἀπόστολος, αὐτός ἦταν που πρωτοστάτησε· ὅταν ἔπρεπε να μιλήσουν στους Ἰουδαίους, ἀνάλαβε τὸν λόγο για να τοὺς δείξει ὅτι δεν ἦταν μεθυσμένοι ὅταν ἔπρεπε να θεραπεύσουν τὸν χωλό [Πράξ. 3, 2-8], ὅταν ἔπρεπε να μιλήσουν [Πράξ. 3, 12-26] αὐτός πρωτοστατεῖ τῶν ἄλλων· ὅταν ἔπρεπε να μιλήσουν πρὸς τοὺς ἀρχόντες [Πράξ. 4, 8 - 20. 5, 29-32], αὐτός μιλάει· ὅταν πρὸς τὸν Ἀνανία [Πράξ. 5, 1-11], ὅταν καὶ ἀπὸ τὴν σκιά του ἀκόμη γινόταν θεραπείες [Πράξ. 5, 14-15: «μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ Κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραβάττων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρον κἂν ἡ σκιά ἐπισκιάσῃ τινὲς αὐτῶν (: Ἐτσι ὀλοένα καὶ περισσότερο προσελκύνονταν πλήθη ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οἱ ὁποῖοι πίστευαν στὸν Κύριο καὶ γίνονταν μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀυξάνοντας κατὰ πολὺ τὸν ἀριθμὸ τῶν πιστῶν. Τόσο πολὺ μάλιστα τοὺς σεβόταν ὁ λαός, ὥστε ἐβγάζαν τοὺς ἀρρώστους ἀπὸ τὰ σπίτια τοὺς στὶς πλατείες καὶ τοὺς ἐβάζαν πάνω σε πολυτελῆ κρεβάτια οἱ πλουσιότεροι, καὶ σε φτωχικά καὶ πρόχειρα φορεῖα οἱ φτωχότεροι, ἔτσι ὥστε, ὅταν θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὸ πλήθος ἐκεῖνο ὁ Πέτρος, **να πέσει ἔστω καὶ ἡ σκιά του σε κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀρρώστους αὐτοὺς για να τὸν θεραπεύσει)**», αὐτός ἐπίσης πάντοτε πρωτοστατοῦσε. **Καὶ ὅπου μεν υπήρχε κίνδυνος, αὐτός ἦταν παρών, καθὼς καὶ ὅπου ἔπρεπε να διευθετηθοῦν προβλήματα, ἐνῶ ὅπου υπήρχε γαλήνη, βρίσκονται ὅλοι μαζί· τόσο πολὺ δεν ἀπαιτοῦσε τιμὴ μεγαλύτερη ἀπὸ τοὺς ἄλλους**. Πάλι ὅταν ἔπρεπε να γίνῃ θαύμα, αὐτός τρέχει πρώτος· καὶ σε αὐτὴ πάλι τὴν περίπτωση αὐτός πάλι υποφέρει καὶ οδοιπορεῖ.

«**Εύρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινά**
Αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κρεβάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος
(: ἐκεῖ συνάντησε κάποιον ἄνθρωπο που λεγόταν **Αινέας** και ἦταν **οκτὼ χρόνια**
κατάκοιτος πάνω σε ἓνα κρεβάτι, διότι ἦταν παράλυτος). καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος·
Αἰνέα, ἰάταί σε Ἰησοῦς ὁ Χριστός· ἀνάστηθι καὶ στρώσον σεαυτῷ (: Και ο Πέτρος
του εἶπε: “**Αινέα, ο Ιησούς, που εἶναι ο χρισμένος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ Μεσσίας, σε**
γιατρεύει ἀπὸ τὴν παραλυσία σου. Σήκω και στρώσε μόνος σου το κρεβάτι
σου”)». Ο λόγος αὐτός δεν εἶναι ἀνθρώπου που ἐπιδεικνύεται, ἀλλά **που ἔχει τὴν**
βεβαιότητα ὅτι θα γίνεῖ αὐτό που λέει. Εγὼ πάλι πιστεύω ὅτι **ο ἀσθενὴς**
πίστεψε πέρα πολὺ σε αὐτὸν τοῦ λόγου και ἐγίνε υγιής: «καὶ εὐθέως ἀνέστη (:
και αὐτός ἀμέσως σηκώθηκε)».

Και γιατί δεν περίμενε να ἐκδηλώσει πρῶτα τὴν πίστη του ο ἄνθρωπος, οὔτε του
ρώτησε αν ἠθελε να θεραπευτεῖ; **Το θαύμα λοιπὸν αὐτό ἐγίνε προπάντων και**
για τὴν παρηγοριά πολλῶν. Ἄκουσε λοιπὸν και πόσο ἦταν το κέρδος· διότι
προσθέτει τα ἐξῆς: «καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες Λύδδα και τὸν
Σάρωνα, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν Κύριον (: Και **τοῦ εἶδαν ὅλοι** ὅσοι
κατοικοῦσαν στη Λύδδα και στην πεδιάδα του Σάρωνα. Και ἔτσι, καθοδηγημένοι ἀπὸ
το θαύμα αὐτό, **ἐπέστρεψαν στὸν Κύριο Ἰησοῦ, ἀφού Τον πίστεψαν και Τον**
αναγνώρισαν Θεό και Σωτήρα τους)». Ἄρα δεν ἔλεγαν μάταια οἱ ἀπόστολοι ὅτι
τα θαύματα γίνονται για να πιστέψουν οἱ ἄνθρωποι και να
παρηγορηθῶν.

Καλῶς λοιπὸν μίλησε ἔτσι ο Πέτρος· διότι ο ἄνδρας ἦταν σε πολλούς γνωστός·
γι’ αὐτό και σαν ἀπόδειξη του θαύματος, παρουσιάζει τὴν δυνατότητά του να
σηκώσει το κρεβάτι· **διότι οἱ ἀπόστολοι δεν ἀπάλλασσαν μόνο ἀπὸ τὴν**
ασθένεια τους ἀσθενεῖς, ἀλλά και μαζί με τὴν υγεία παρείχαν σε αὐτούς
πλέον και τὴν σωματικὴ δύναμη. Εξάλλου ἐπίσης και τότε δεν υπήρχαν
ἀκόμα ἀποδείξεις τῆς θαυματουργικῆς δυνάμης που διέθεταν οἱ
Ἀπόστολοι, ὥστε δικαιολογημένα δεν ζητήθηκε ἡ πίστη ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφού οὔτε ἀπὸ τοῦ χωλοῦ ζήτησαν.

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν ο Χριστός ὅταν ἀρχισε τα θαύματα, δεν ζητούσε
πίστη, ἔτσι οὔτε και αὐτοί· διότι στα μεν Ἱεροσόλυμα **δικαιολογημένα**
ζητοῦνταν προηγουμένως ἡ πίστη των ἀσθενῶν, γι’ αὐτό και **ἀπὸ πίστη, ὅσοι**
κατέχονταν ἀπὸ ἀσθένειες, ξάπλωναν στους δρόμους, ἔτσι ὥστε ὅταν
περνούσε ο Πέτρος, να πέσει ἀκόμα και ἡ σκιά του σε κάποιον ἀπὸ αὐτούς:
«ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν
καὶ κρεβάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιά ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν (: τόσο πολὺ
μάλιστα σεβόταν τους ἀποστόλους ο λαός, ὥστε ἐβγαζαν τους ἀρρώστους ἀπὸ τα
σπίτια τους στις πλατείες και τους ἐβάζαν πάνω σε πολυτελῆ κρεβάτια οἱ
πλουσιότεροι, και σε φτωχικά και πρόχειρα φορεῖα οἱ φτωχότεροι, **ἔτσι ὥστε, ὅταν**

θα περνούσε από το πλήθος εκείνο ο Πέτρος, να πέσει έστω και η σκιά του σε κάποιον από τους αρρώστους αυτούς για να τον θεραπεύσει)» [Πραξ. 5,15]· καθόσον στα Ιεροσόλυμα πολλά θαύματα γινόταν, εδώ όμως [:στη Λύδδα και στην πεδιάδα του Σάρωνα], αυτό είναι το πρώτο θαύμα που συμβαίνει· διότι **άλλα από τα θαύματα γίνονται για να προσελκύσουν τους άλλους και άλλα επιτελούνται για παρηγοριά εκείνων που πίστευαν.**

«'Εν 'Ιόππη δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθά, ἢ διερμηνευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει (: Στην 'Ιόππη πάλι υπήρχε κάποια **μαθήτρια του Κυρίου**, που λεγόταν **Ταβιθά**. Το όνομα αυτό μεταφράζεται με τη λέξη Δορκάδα, δηλαδή ζαρκάδι. Αυτή ήταν γεμάτη από αγαθοεργίες και ελεημοσύνες που έκανε συνεχώς)· ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν· λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερώῳ (: Τις ημέρες εκείνες όμως συνέβη να αρρωστήσει και να πεθάνει. Και αφού την έλουσαν και την ετοίμασαν, την έβαλαν στο πάνω διαμέρισμα της οικίας)».

«'Εγγὺς δὲ οὔσης Λύδδης τῇ 'Ιόππη οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν παρακαλοῦντες μὴ ὀκνήσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν (: καθώς λοιπόν η πόλη Λύδδα ήταν κοντά στην 'Ιόππη, σαν άκουσαν οι μαθητές ότι ο Πέτρος είναι στην πόλη αυτή, του έστειλαν δύο άνδρες και τον παρακαλούσαν να πάει σε αυτούς όσο γίνεται πιο γρήγορα)». Πρόσεχε ότι άλλους στέλνουν και τον καλούν. Και αυτός πείθεται και έρχεται, χωρίς να θεωρεί το πράγμα προσβλητικό, ότι δηλαδή προσκλήθηκε· **τόσο μεγάλο αγαθό είναι η θλίψη· αυτό σφυρηλατεί τις δικές μας ψυχές**. Πουθενά εκεί επίσης δεν ακούγεται κοπετός, πουθενά θρήνος· «λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερώῳ (: και αφού έλουσαν τη νεκρή Ταβιθά και την ετοίμασαν, την έβαλαν στο πάνω διαμέρισμα της οικίας)», δηλαδή πρόσφεραν όλη την απαραίτητη φροντίδα για ένα νεκρό σώμα.

Και γιατί περίμεναν να πεθάνει η Ταβιθά και δεν τον κάλεσαν νωρίτερα; Γιατί να μην είχε προσκληθεί ο Πέτρος και πριν από τον θάνατο της Ταβιθά, όσο αυτή ήταν ακόμη βαριά άρρωστη, ώστε να τη θεραπεύσει; Διότι **σκεπτόμενοι πλέον, θεωρούσαν ανάξιο να ενοχλούν τους μαθητές για τέτοια θέματα, και να τους αποσπούν από το κήρυγμα**· καθόσον και γι' αυτό τον λόγο λέει ότι η Λύδδα ήταν κοντά στην 'Ιόππη, ώστε να δείξει ότι ζητούσαν αυτό σχεδόν ευκαιριακά (διότι ήταν μαθήτρια), ενώ προηγουμένως όχι.

«'Αναστὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῶον (: Πράγματι ο Πέτρος σηκώθηκε και πήγε μαζί με τους δύο αυτούς απεσταλμένους. Μόλις έφτασε στην 'Ιόππη, τον ανέβασαν στο ανώγειο)· καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὔσα ἢ Δορκάς (: και εκεί παρουσιάστηκαν μπροστά του όλες οι χήρες κλαίγοντας για τον θάνατο αυτής που τις προστάτευε. Και ως δείγματα της προστασίας της

έδειχναν στον Πέτρο τους χιτώνες και τα πανωφόρια που είχε φτιάξει γι' αυτές η Δορκάδα όσο ζούσε μαζί τους)»: **δεν τον παρακαλούν να την αναστήσει, αλλά αφήνουν σε αυτόν να χαρίσει με τη δική του πρωτοβουλία την ζωή σε αυτήν**. έτσι εδώ πραγματοποιείται το: «έλεημοσύνη γὰρ ἐκ θανάτου ρύεται, καὶ αὐτὴ ἀποκαθαριεῖ πᾶσαν ἁμαρτίαν· οἱ ποιοῦντες ἐλεημοσύνας καὶ δικαιοσύνας πλησθήσονται ζωῆς (: **η ελεημοσύνη γλιτώνει τον άνθρωπο από τον θάνατο**)» [Τωβίτ 12, 9]).

Εκεί μπροστά όπου ήταν τοποθετημένη νεκρή η Ταβιθά, οδηγούν λοιπόν τον Πέτρο· το έκαναν αυτό ίσως και επειδή νόμιζαν ότι παρέχουν σε αυτόν την ευκαιρία για διδασκαλία. Είδες πόση πνευματική πρόοδος έχει γίνει; Και δεν αναφέρεται τυχαία και χωρίς λόγο το όνομα της γυναίκας, αλλά **για να μάθουμε ότι επάξια φέρει το όνομα, έτσι αγρυπνούσε και πρόσεχε, όπως ακριβώς το ζαρκάδι, η δορκάδα**. διότι πολλά ονόματα και σκόπιμα αναφέρονται, όπως πολλές φορές σας είπα.

«Αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυῶν ὧν ἐποίει (: Αυτή ήταν γεμάτη από **αγαθοεργίες και ελεημοσύνες που έκανε συνεχώς**)», λέει το ιερό κείμενο. Είναι μεγάλο το εγκώμιο για την γυναίκα αυτή, εφόσον βέβαια **και τα δύο τα έκανε ώστε να είναι πλήρης και από τα δύο**. Είναι φανερό ότι πρώτα ενδιαφέρθηκε για εκείνα και μετά φρόντισε για αυτό. «ὅσα ἐποίει (: ὅσα εἶχε φτιάξει γι' αυτές)», λέει, «μετ' αὐτῶν οὐσα ἡ Δορκάς (: η Δορκάδα όσο ζούσε μαζί τους)». **Μεγάλη είναι η ταπεινοφροσύνη· διότι όχι όπως εμείς, αλλά όλοι μαζί ενδιαφέρονταν για την ελεημοσύνη**.

«Ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος θεῖς τὰ γόνατα προσηύξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα εἶπε· Ταβιθά, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισε (: αφού λοιπόν ο Πέτρος τούς έβγαλε όλους έξω από το ανώγειο που ήταν η νεκρή, **γονάτισε και προσευχήθηκε**. Κατόπιν στράφηκε στο νεκρό σώμα και είπε: "Ταβιθά, σήκω επάνω". Κι αυτή άνοιξε τα μάτια της, και όταν είδε τον Πέτρο, όπως ήταν ξαπλωμένη, ανασηκώθηκε καθιστή στο κρεβάτι της)». **Γιατί τέλος πάντων βγάζει έξω όλους; Για να μην συγκινηθεί από τα δάκρυα και να μην ταραχθεί**. Εσύ επίσης σε παρακαλώ πάλι πρόσεχε το κέρδος, πως ο καρπός πάλι **δεν είναι προς επίδειξη**. γι' αυτό λοιπόν και βγάζει όλους έξω **μιμούμενος και σε αυτό τον Διδάσκαλο**. διότι όπου υπάρχουν δάκρυα δεν πρέπει να τελείται τέτοιο μυστήριο, πόσο μάλλον όπου γίνονται θαύματα, δεν πρέπει να υπάρχουν δάκρυα.

«Καὶ θεῖς τὰ γόνατα προσηύξατο (: και αφού γονάτισε, προσευχήθηκε)». **Αυτό είναι δείγμα παρατεταμένης προσευχής**. «δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν, φωνήσας δὲ τοὺς ἀγίους καὶ τὰς χήρας παρέστησεν αὐτήν ζῶσαν (: τότε της έδωσε ο Πέτρος το χέρι του και την σήκωσε όρθια. Ὑστερα φώναξε τους Χριστιανούς και

ιδιαιτέρως τις χήρες και τους την παρουσίασε ζωντανή». **Δεν επιτρέπει ο Θεός όλα τα θαύματα να γίνονται με την ίδια ευκολία**. Αυτό δεν ωφελούσε αυτούς. Διότι βέβαια δεν φρόντιζε μόνο για την σωτηρία των άλλων, αλλά και για την σωτηρία και των ίδιων των αποστόλων. **Εκείνος λοιπόν που με την σκιά του θεραπεύει τόσους, ο Πέτρος, τώρα κάνει τόσα για να την αναστήσει. Σε μερικές περιπτώσεις επίσης και η πίστη αυτών που προσέρχονταν, συντελούσε στο θαύμα.**

Αυτή λοιπόν είναι η πρώτη νεκρή που ανασταίνει ο Πέτρος, καλώντας αυτήν με το όνομά της: «Ταβιθά, ανάστηθι (: Ταβιθά, σήκω επάνω)»· αυτή πάλι, σαν να σηκώθηκε από τον ύπνο, πρώτα άνοιξε τα μάτια, έπειτα αφού είδε τον Πέτρο, ανακάθισε, και τέλος πιάνοντας το χέρι του στηρίζεται: **«ή δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισε (: Και αυτή άνοιξε τα μάτια της και όταν είδε τον Πέτρο, όπως ήταν ξαπλωμένη, ανασηκώθηκε καθιστή στο κρεβάτι της)»** [Πράξ. 9, 40]. **Εδώ δείχνει ξεχωριστά την ζωή και την δύναμη που εισάγεται και με τον λόγο και με το χέρι του.** « Ὑστερα φώναξε τους Χριστιανούς και ιδιαιτέρως τις χήρες και τους την παρουσίασε ζωντανή)»· **στους μεν πιστούς για παρηγοριά διότι παρέλαβαν πάλι την αδελφή και διότι είδαν το θαύμα, ενώ στις χήρες για την προστασία τους από τον Θεό με την νεκρανάσταση της Ταβιθά ώστε να συνεχίσει να τις βοηθά.** **«Γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν Κύριον (: Το θαύμα αυτό έγινε γνωστό σε όλη την πόλη της Ιόππης και πολλοί πίστεψαν στον Κύριο)».**

«Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ (: Ο Πέτρος μάλιστα έμεινε αρκετές ημέρες στην Ιόππη, στο σπίτι κάποιου Σίμωνος που ήταν βυρσοδέψης, δηλαδή επεξεργαστής δερμάτων)». Πρόσεχε εδώ την ταπεινοφροσύνη και την αγαθότητα του Πέτρου, **πως δεν μένει στην Ταβιθά, ούτε σε κάποιον άλλο από τους επίσημους, αλλά στην οικία κάποιου αφανούς βυρσοδέψη,** οδηγώντας με όλα αυτά στην ταπεινοφροσύνη και **δεν αφήνει ούτε τους απλοϊκούς να ντρέπονται, ούτε τους σπουδαίους να υπερηφανεύονται,** και ο οποίος Πέτρος γι' αυτό έκρινε ότι έπρεπε να περάσει από εκεί, επειδή **εκείνοι που πίστεψαν, χρειάζονταν την διδασκαλία του.**

ΠΡΟΣ ΔΟΞΑΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΤΡΙΑΔΙΚΟΥ ΘΕΟΥ.

ΠΗΓΕΣ:

- <https://greekdownloads3.files.wordpress.com/2014/08/in-actapdf>
- Ιωάννου του Χρυσοστόμου Άπαντα τα έργα, *Υπόμνημα στις Πράξεις των Αποστόλων*, ομιλία ΚΑ΄, πατερικές εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»(ΕΠΕ), εκδ. οίκος «Το Βυζάντιον», Θεσσαλονίκη 1983, τόμος 15, σελίδες 603-615.
- Π. Τρεμπέλα, *Η Καινή Διαθήκη με σύντομη ερμηνεία* (απόδοση στην κοινή νεοελληνική), εκδόσεις αδελφότητας θεολόγων «Ο Σωτήρ», έκδοση τέταρτη, Αθήνα 2014.
- *Η Καινή Διαθήκη, Κείμενον και ερμηνευτική απόδοσις υπό Ιωάννου Κολιτσάρα*, εκδόσεις αδελφότητας θεολόγων «Η Ζωή», έκδοση τριακοστή τρίτη, Αθήνα 2009.
- *Η Παλαιά Διαθήκη κατά τους εβδομήκοντα*, Κείμενον και σύντομος απόδοσις του νοήματος υπό Ιωάννου Κολιτσάρα, εκδόσεις αδελφότητας θεολόγων «Η Ζωή», έκδοση τέταρτη, Αθήνα 2005.
- Π.Τρεμπέλα, *Το Ψαλτήριον με σύντομη ερμηνεία*(απόδοση στην κοινή νεοελληνική), εκδόσεις αδελφότητας θεολόγων «Ο Σωτήρ», έκδοση τρίτη, Αθήνα 2016
- http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/tools/liddell-scott/index.html
- http://users.sch.gr/aiasgr/Palaia_Diathikh/Biblia/Palaia_Diathikh.htm
- http://users.sch.gr/aiasgr/Kainh_Diathikh/Biblia/Kainh_Diathikh.htm

(Επιμέλεια κειμένου: Ελένη Λιναρδάκη, φιλόλογος)